

XVIII.

Bidrag til Latinskolens Historie i Nykjøbing paa Mors.Ved *D. H. Wulff.*

1. Raadstuevidne af Nykjøbing angaaende Hr. Niels Langes Ordinance om 6 Skolebørns Spisning og en Hørers Løn af Dueholm Kloster.

Wij eptherschreffne Marthenn Laurissenn Borgemester wdi Nykiøping y Morsse, Christenn Fursmandt, Jenns Skreder, Peder Schriffuer, Oluff Anndrissenn, Christenn Jennssenn oc Marthenn Klogh Radtmendt her sammestedz kienndis oc gjør witterligt for alle medt thette wort obne Breff, att wij haffuir seet, hørdt oc lest enn obne beseglit Breff, som erlig oc welbyrdig Mandt oc strenge Ridder Her Niels Lønne till Kiergaardt oc Høffuidzmanndt wdi Dueholms Kloster medt sinn egenn Hanndt wnnderschreffuitt wdtgiffuit haffuer, liudenndis Ordt fraa Ordt, som her epther følger: Jeg Niels Lønng till Kiergaardt oc Lønnsmanndt till Dueholm giøre witterlig medt thette mit obne Breff, att paa thet Gudt allmectigste kanndt skee Loff oc Ære, oc Scholenn icke skall forringis eller forminskis, sidenn thenn er her fraa Klosterit fraakommen, tha haffuer ieg giortt slig enn Skick for mig, min Arffuinng oc Eptherkommer Lønnsmandt till Dueholm

till euig Tidt wdi saa Maade, att sex aff the arme oc bequemligste Personer, ther wsell er och dwer till Gudz Thienniste oc er saa arme, att Foreldre icke formaa eller kanndt opholde dem till Scholegangh, tha paa thet att Armod skall icke trenge thennom fraa Scholenn, tha haffuer ieg tillagdt huer sex Personer om Aarit och huer Wgdag sex oc tresindztyffue guode salthet Sildt, huer Maanit enn Pundt Smør, enn Pundt Flesk, huer Maanit ij Tønner Øll, huer Maanit fem morsing Skipper Malt oc ij morsing Skipper Hommell till huer Tønne, enn Tønne Brødt huer Maanit, ij Giess huer Maanit, huer fem Alne Wamell oc huer enn Par Skoe, oc skall thisse for^{ne} sex Pebling eller Degne tillskickis aff Scholemesterenn oc Sogneprestenn wdenn alle Wildt widt theris Helgenns Eedt, som the will annsuare for Guds. Thisligist haffuir ieg vnndt och giffuit till Hørernis Wpholdt till Scholenn ij Tønner Byg oc x ½ danske, paa thet att Skolemesters Rennthe icke skall forkortis. Att saa wbrødeligenn skall holdis, trycker ieg mit Signet nedenn paa thette mit obne Breff. Aff Dueholm mdl die natiuitatis Christi. Niels Lang, medt egenn Haanndt.

Att samme Breff saa liudendis er, bekennder wij medt worris Signnether wndertrycht. Actum Nyekiøping thenn 28 Dag Junij Aar 1587.

Om denne samme Sag findes endvidere følgende Erklæringer:

a. Peder Pederssenn Prest i Tødtzø oc Proust i Nørherrit i Morss bekiender, at ther mand schreff 1550, war ieg en Scolemester wdi Nykiøping Scole i Morss oc bleff wdi samme Kald, till mand schreff 1553, oc saa lenge ieg ware Scolemester, tha hagde ther altid sex fattig Personer aff samme Scole Kost wdaff Duholmis Closter lige epter det Breffuis Indhold, som salig Her Niels Lange ther pā wdgiffuit haffuer. Thisligiste fick ocsaa min Hører alle the Aar, ieg war Scolemester, huert Aar the x Marck oc the tho Tønder Byg, som salig Her Niels Langis Breff ocsaa omformelder. Till Windisbyrd er thenne min eghen Handscript wndertryct

medt mitt Signet oc giffuit i Tødtzø Fredagen for vocem iucunditatis Aar epter Christi Fødzal 1591.

b. Lauritz Pederssen, Prest y Galterop y Morss, bekiender, at ther mand schreff 1561, var ieg en Hører y Nykiøping Schole i Morss, och bleff ieg der wdj samme Kald, till mand schreff 1567. Daa fick ieg aff Duholmis Closter huerdt Aar, saa lenge som ieg waar y samme Kalde, the x March och the tho Tønder Biigh lige effter dett Breffuis Indhold, som saligh Her Niels Lange derpaa giffuit haffuer. Thill Witnisbyrdt er denne min egenn Haandschreff wndertryct med mitt Signet och giffuit y Galterop Søndag exaudi dne Aar 1591.

c. Esbern Jwl, Medtienir vdi Guds Ord i Nikiøping i Morss, bekiendir, at der mand screff 1571, war ieg en Skolemestir vdi Nykiøpings Skole i Morss oc bleff vdi samme Kald, till mand screff 1588, oc saa lenge ieg war Skolemestir, da hagde altiit sex fattige Personir aff samme Skole Kost aff Dueholms Klostir lige effter det Breffs Indhold, som salig Her Niels Lange derpaa vdgiffuit haffuer. Disligiste fik ocsa min Herir alle de Aar, ieg war Skolemester, hwert Aar de x ½ oc tho Tøndir Byg, som salig Her Niels Langis Breff ocsa omformeldir. Til Vidnisbyrdt er thenne min Handskrift vndirtryct med mitt Signet. Datum Nykøping Tirsdag for ascensionis anno 1591.

d. Peder Pederssen, Medthiennir wdj Guds Ord i Nykiøben i Morss, bekiender, att der mand schreff 1576 bleff ieg kaldit til en Hører wdj for^{ne} Nykiøbens Schole oc bleff y samme Kald, til mand schreff 1588, oc saa lenge ieg war Hører, da hagde altid sex fattige Personer aff samme Schole Kost aff Dueholms Kloster lige eptther det Breffs Indhold, som salige Her Niels Lange derpaa wdgiffuit haffuer. Disligest fick ieg oc mine Medthiennir Hørene aarligen x ½ oc to Tønder Biug, som salige Her Niels Langis Breff ocsaa omformelder. Til Windisbyrdt er thenne min Haandschreff wndertryckt met mine Signeth. Datum for^{ne} Nykiøben then 20 Maij anno dnj 1591.

2. Kongebrev om Hørernes Underholdning af Borgerne.

Wij effther^{ne} Morthen Lauritzen, Borgemester wdj Nykjøbing y Morsse, Chresten Fursmand, Jens Schreder, Niels Buunde, Niels Jesperssen, Oluff Anderssen och Chresten Jennssen, Raadmendt her sammesteds, kiendis och giøre wittherligt vdj dette vort obne Breff, ath wy thennd 16 Aprilis Aar 1583¹⁾ haffuer annammith aff hederlig och høylerdt Mandt Mester Jørgenn Morthennssenn, Superintendent wdj Wendelbo Stigt, ith kong. May. wor allernadigste Herris Breff, liudendis Ordt fra Ordt, som her effther følger:

Frederich thend anden med Guds Nade Danmarckis, Norgis, Wendis oc Gottis Konning etc. Wor Gunst tilforrn. Wiider, ephthersom oss elsk. hæderlig och høylerdt Mandt, Mester Jørgen Morthenssen, Superintendent vdj Wendelbo Sticht, haffuer vnderdanigt giffuit os tilkende, huorledis Hørerne vdj ethers Schole ther vdj Byen ickj medt tilbørlig Vnderholding forsergis, som det sig burde, och ath vdj andre saadanne smaa Kiøbsteder her vdj Rigit er brugeligt, ath the hoss Borgerne haffue deris Vnderholdning, tha epterdj thet vdj sig selff er och billigt, ath samme Hører, som skulle thienne vdj Scholen och Kircken och ethers Børn holde vnder Disciplin och Lerdøm, med tilbørlig Vnderholding forsiis, bede vy ether och ville, athj vdj eders Bye effthersom andensteds giører thendt Forordning, ath Hørerne vdj Scholen, som Vngdomen och ethers Børn lære och optucte, hoss eder och ander ethers Medborgere fange deris Vnderholding och Opholdt, saa vy therom ickj viider schulle besueris. Ther medt skiir vor Wilgi och Befalling. Schreffuit paa vort Sloth Skanderborg thendt xiiij Dag Decembris Aar 1583. Wnder vort Signett. Frederich.

Thill Windisbyrdt haffuer vy for^{ne} Mendt tryckt vorris Signether neden paa dette Breff. Datum vt supra.

Om denne Sag findes endnu følgende to Erklæringer:

a. Wy ephtherschreffnne Morthenn Laurytzin, Olluff Annderssenn, Borgemesther y Nykiøpenng y Morsse, Chrestenn

¹⁾ Denne Datering passer ikke ret med Kongebrevets nedenstaaende Datum.

Fursmand, Jenns Schræder, Peder Schriffuer, Raadmendit ybidem, kienndis och giør vyttherlig for alle med thette vortt obne Breff, att hederlyghe och vellerd Jenns Thamessen haffuer paa synn kiere Hosbund hederliig oc høglerd Mand Mesther Jachop Jennssen Holm Superintenndenntz y Vindelbo Sthegtt [hans Vegne] nu idag, som er thenn 20 Dag Decembris, anntuorditt os ett kong. Maiett. allis voris nadygsthe Herre oc vdvold Koning hanns Breff och Schryffuels bemellendis om Hørerenn her vdj Schollin huos os oc Borgernne att matte become theris Vnnderholling, som same kon. Maiett. Breff ther viider om bemelder. Thill Vinndisbyrd vores Syngnetther her vnnder tryckenndis. Schreffuit y Nykiøping denn 20 Decembris Aar 1588.

b. Kienndis ieg Jenns Chrestennssenn Schreder Borger oc Raadtmandt wdi Nykiøping y Morss for alle medt thette mit obne Breff, att ieg eptther kon. Mai.s Breffuis Liudelsse oc Indholdt, som oss er till Hennde kommen, gierne oc gandske willigenn will giffue en vdaff Hørerne her y Nykiøpings Schole en Dags Kost om Wggenn. Wdi lige Maade the arme oc wedtørendis Personer, som søger Scholenn oc beder om Guds Almissee, will ieg gierne eptther min Formoffue medtdeelle thennom aff huiss Gud almectigste mig naadeligenn medt forlent haffuer. Till Windisbyrdt trycker ieg mit Signet nedenn paa thette mit obne Breff. Datum Nykiøping thenn 8 Dag Martii Aar 1589.

3. I Nykjøbing var Jens Pedersen (Svenstrup) Rektor ved Latinskolen fra 1642 til 1672, da han blev removeret. Om ham skriver Hundrup i »Lærerstanden ved de nedlagte Latinskoler i Hjørring, Nykjøbing paa Mors og fl.« (Indbydelsesskrift for Aalborg Kathedralskole 1871) bl. a. saaledes: »Han var yderst trættekjær, hans Haand var imod alle og alles mod ham. Om ham kunde der skrives en hel Afhandling, og hans mange Indlæg kaste trods deres Ensidighed et skarpt Lys over hele Tidens for Skolevæsenet ulykkelige Forhold; men Billedet er i ingen Henseende lysteligt.« — Det er et af disse Indlæg, som her skal meddeles; thi skjønt det som et Forsvarsindlæg maa op-

fattes med en vis Varsomhed, indeholder det dog faktiske Oplysninger, der ere karakteristiske for Tilstanden og næppe kunne være grebne helt ud af Luften. I denne Henseende turde det være værd at mindes, at det er rettet til Biskoppen, der som Tilsynsmand med Kirke- og Skolevæsenet nok kunde kontrollere Meddelelsernes Rigtighed, og som forøvrigt var Forfatteren ret gunstig stemt¹⁾. Det lyder i sin Helhed saaledes:

Eftersom jeg forgangen den 10de Augusti har bekommet vores ærværdige kjære Hr. Biskops Befaling, at jeg mig paa nogle mig forelagte Poster modeste skal erklære, da til samme hans Ærværd. Befaling hørsommeligen og uden Ophold at efterkomme, vil jeg i samme underdanige Deklaration følge den samme Orden, som velbemeldte den gode Mands Befaling mig foreskriver, og til hvert Stykke, saa meget mig udi en Hast muligt er, modestissime svare.

1. Anlangende Skolens ringe Tilstand da er det min store Skade og høje Klagemaal for Gud i Himlen, at den er saa tom og øde, saa jeg in hac ingravescente ætate skal læse for tomme Skamle og bare Vægge, hvorover jeg mig paa adskillige Tider for Øvrigheden, gejstlig og verdslig, alvorligen skriftligen og mundtligen ofte besværet haver. Og hvad Fortræd, Harm og ubodelig Skade jeg derover haft haver, det er Gud og Godtfolk mere end nok bevidst; thi Anno 1656 var der nogle, som (dog extra ordinem) førte mig en unødig 7 Aars Trætte paa under denne Prætext, saa jeg for samme Sags Skyld utallige mange Gange blev stævnet her hjemme, nu for gejstlig, nu for verdslig Ret, tvende Gange var jeg til Provstemode, 17 Gange til Viborg Lands-ting og omsider for den højeste Ret, alt i den Mening, at der dog en Gang noget enten skriftlig eller mundtlig fra mig skulde komme, som kunde give deres onde Affektion noget Skin; men det mislingede dem, Gud være lovet, hvorpaa jeg mig ogsaa selv forundrer; thi hvo kan dog altid være saa stoisk og affektløs, at han saadanne uhørte Procedurer med

¹⁾ Jvfr. Kirkehist. Saml. 3. R. III, 771.

uforanderlig og tilberlig Moderation kan optage? Men min Gud, paa hvilken jeg mig forlader, hjalp mig saa skinbarligen, at jeg det en Del refuterede, og meste Parten, som mig tykte var ikke værd at svare til, haver jeg med Stiltiende eluderet og ellers mig alle Vegne saaledes erklæret, at jeg endnu af Guds besynderlige Naade er den samme fattige Mand, jeg var; men om mine Fjender har alle leet derad, det kan vel findes, om behov gjøres, og hvad Vindesbyrd hostium acerrimus in ipso litigii fervore for Retten, i Vice-Lensmandens, Biskoppens, alle Provsters og andre fornemme Godtfolks Nærværelse, mod sit eget og sine Medfølgeres forrige Vinde mig maatte give, det kan erfares af actis synodi vernalis 7 Maji 1657, nemlig at Provsten med Bispen havde visiteret Skolen og da lod sig Disciplenes Profekt vel befalde og berømte mig for min Flid og Troskab. Og naar en Skolemester saadant et Vinde kan naa, da véd jeg ikke, at der mere af ham udkræves. Det vilde blive for langt, om jeg Skolens Tilstand fra Anno 1634 hid indtil vilde fortælle, enddog jeg kunde gjøre det langt længere og fra det Aar, s. M. Jørgen Borringholm, som var den 3 evangeliske Biskop i Aalborg, han døde nemlig 1587; men det er uforødent.

Bemeldte Anno 1634, der s. Niels Nielsen efter 25 Aar Tjeneste blev dimitteret og med et Præbende den anden sin Livstid naadigst forlenet, da stod det temmelig vel til baade her og andensteds; men med denne Skole skete der strax adskillige Forandringer; thi imellem ham og mig var her 8 Skolemestre paa en 12 Aars Tide. Blandt dem, hvilke jeg alle ved Navn ordentlig kan opregne, blev den ene og første forstyrret og kom bort, de 2 næst efter døde, den 4 resignerede sponte, den 5 blev Præst, som var den hæderlige Mand Hr. Niels i Kollerup, endnu levende; de 3 sidste tumlede de saa længe om med, at de bleve removede, som er med s. M. Christens, fordum Superintendent her over Stiftet, og s. M. Jørgens Breve at bevise, saa den gode Frekvens og Profekt, som de vil beraabe sig paa, ikke har været i nogle Aar for min Tid; thi mine Uvenner har selv den 3 April 1657 ført et Vinde, at Skolen paa 3 Aar, førend jeg kom hid, var ikkun i temmelig Velstand. Hvorledes var

den da kommen i saa god Velstand efter Fjendens Tid, helst efterdi Skolemesteren, min Formand, blev removeret, uden de ville sige, at Fjenden den havde forbedret, qvod absurdum? Havde de Dannemænd, som saadant for hans Ærværd. hemmeligen have angivet, vidst af et Sendebrev at sige, som s. M. Jørgen, Provsten, skrev mig til, lydende formaliter, at Skolen havde Restavration behov, der jeg kom hid, da havde de uden Tvivl betænkt sig bedre. Vel kan de, nemine contra fante, foregive, at, der jeg kom hid, da var der mange smukke Disciple i Skolen; men hvor mange de vare, og hvorledes den Smukhed skulde forstaas, det har de ikke med et Ord omtalt, befrygtende uden Tvivl, at de da skulde støde sig; men jeg véd det ved Navn og Tal, som de maaske ikke skulde tro. Og siden jeg kom hid, haver det undertiden været bedre, ellers havde Provsten ikke berømmet mig i Bispens Nærværelse, ut supra.

Vel haver hans Ærværd. s. Doctor Anders tit og ofte flitteligen erkyndiget sig, hvoraf det kom, at Skolen var saa ringe paa Disciple; men aldrig kunde han faa nogen nøjagtige Svar at holde ved. Havde de sagt noget, da turde de ikke give ham det beskrevet, som blandt andet skete her i Byen, me audiente, 31 Julii 1658, hvilket kunde ikke andet end en stor Mistanke hos ham foraarsage, at deres Klagemaal havde ikkun svage Fødder at staa paa. Omsider gav de dog den endelige Resolution, at de havde ikke Middel til at holde deres Børn frem med, hvilket jeg under den s. Mands og Sognepræstens Haand tog beskrevet. Og dette er altfor sandt, som er nok at se i denne fattige, slet forfaldne By, eftersom Folk med deres Børn i Hobetal om Nattetide bortrejse og sig tomme Huse efterlade. Der jeg kom hid, da var der nogle over en Snes Børn i Skolen, som er ved Tal og deres Navne at bevise, og blev af og til moxen ved det samme Pas indtil 1657. Da havde vi, der Bispen visiterede Skolen den 11 Julii, henved en 36 Disciple, 14 i min egen Lektie, af hvilke de 5 laa i min Hus. Derved blev nu den s. Mand Biskoppen ret glad, forhaabende, at han dog en Gang i sin levende Live skulde faa det i nogen bedre Skik; men i samme Dage fik vi Tidende om Fjendens Til-

komst, og siden den Tid haver der ingen Stadighed været hos; thi om der end undertiden kunde komme en Snes, 22, 24, 26, ja vel undertiden 30 eller derover (naar de kunde spørge, at de kunde faa noget) tilstede, saa varede det dog ikke over 4 Dage, førend den halve Part og somme Tider moxen allesammen vare borte, saa jeg nogle hundrede Dage har gaaet i Skolen fra Morgenen til 9, halvgaaen 10, og somme Tider kunde der komme en, somme Tider to (dog ikke til Klokkeslæt) tilstede, og tit og ofte slet ingen. Hvad kunde jeg nu gjøre derved i nogen Maade? Og formedelst Armod da er nu paa et Aars Tide mange kommen slet af Skolen, om hvilke der havde været god Forhaabning, om de kunde have bleven ved, af min egen Lektie to, hver 16 Aar, en 20 Aar, af anden Lektie 6, alle mellem 13 og 16 Aar, og nyligen tilforn 3, foruden mange af første Lektie, som er til og fra. Og er at agte, at den Stund de søge Skolen og kaldes Disciple, da naar de kan $\frac{1}{2}$ eller en hel Dag være tilstede, saa kan de være borte 4, 6, 8, ja hele Maaneder og vel end $\frac{1}{2}$ Aar tillige. Og dersom de paa Skolevis derfor skulde paamindes, da løbe de slet bort, og saa skal det hedde, at de kan ikke gaa i Skole for Strængheds Skyld. Borge-mesters, som havde s. Hr. Jacobs Datter, og en Del Raad-mænds Børn og Børnebørn gaa her og tigge. Hvad skal man da sige om dem, der ringere ere? Kan jeg end tigge og lokke dem til undertiden at søge Skolen for Sangens Skyld i Kirken, saa vilde de dog ikke lære mere eller komme tiere, end dem lyster; somme gaa alene, at de kan lære Danske etc.

Saa kan da hans Ærværdighed af det, som nu allerede sagt er og videre demonstreres kan, naar det kommer dertil, klarligen se og eragte, hvad Aarsag der er og i mange Aar været haver til Skolens Ringhed endogsaa før min Tid. Dersom hans Ærværdighed vil gunsteligen lade mig vide, hvilke de Præster ere, som sig saa hejligen for Degne beklage, da vil jeg nøjagteligen, næst Guds Hjælp, bevise, at ingen haver haft billig Aarsage enten for dette eller andet over mig at klage.

2. Og efterdi det ogsaa er bleven hans Ærværd. forebragt mig til Præjudits, at nogle Godtfolk sende deres Børn

paa andre Steder til Skole, og jeg saaledes endogsaa herudi med en hemmelig Mistanke graveres, hvilket jeg maaske end aldrig havde faaet at vide, dersom hans Ærværdighed mig det ikke havde ladet forstaa; men paa det jeg og sligt fra mig kan removere, da vil jeg nu gaa vesten ud af Byen og Landet fra denne østre Side runden om bese, indtil jeg kommer ind igjen ad den anden Ende af Byen, forhaabende, at min store Uskyldighed endogsaa derudi skal findes og ligesaa gjennem disse tykke Skyer fremskinne. Og for des bedre Ordens Skyld, da, ligesom vi nu denne fattige By, saa vidt Skolevæsenet vedkommer, have percurreret, ville vi nu paa Landet først anse Præstestanden, begyndende paa den næste Præstegaard sønden til Byen indtil den næste Præstegaard paa Nørside. Og der findes nu først Liørslev Præstegaard, hvorfra der ikke har været Drengbørn enten her eller andensteds at sætte i Skole mere end 50 Aar før end denne itzige Præst, som haver sin Stesøn i Aalborg under sin Faderbroders Formynderskab. Af Assels har der heller ingen Børn været at holde nogensteds i Skole mere end 80 Aar før end den hæderlig og vellærde Dannemand Hr. Christen Graversen, Sognepræst og Præpositus, som forgangen Fejdetid havde sin Søn, nu hæderlig og vellærd studiosum Gravers Christensen, her i min Hus til Skole. Hr. Iver i Vejerslev informerede selv sin Søn. S. M. Jørgen i Karby havde begge sine Sønner Mads og Anders i Aalborg Skole før min Tid, og der jeg kom hid, blev Mads gift, og Anders kom her i Skole og var her 2 Aar, indtil han den 7 November 1648 i 5 Lektie i Viborg Skole blev annammet. Hr. Michel i Tæbring havde en Søn her i Skolen, som kom i 5 Lektie i Viborg; den anden Søn, som var Hr. Jens i Liørslev, blev Præst 5 Aar efterat han var kommen her fra; Hr. Mads i Frøslev, hans Broder Hr. Jens i Solberg, Hr. Jens i Galtrup haver ingen Sønner. S. Hr. Anders i Jølby havde først sin Stesøn her i Skolen hos mig i 2 Aar, kom saa i 5 Lektie i Viborg, siden sin egen Søn nogen Stund i min Hus og i Skolen i 9 Aar. S. Hr. Christopher i Flåde havde sin Søn Hr. Stygge her i Skole i 6 Aar; de 2 første vare i andre Skoler før min Tid. S. Hr. Thomes i Sejerslev havde

begge sine Sønner her i Skole i 4 Aar, indtil de den 20 November 1650 bleve til Helsingør forsendte og i 5 Lektie annammede. Hr. Ole i Skarum haver for des bedre Commoditet sine Sønner i Viborg hos sine Mosterer og Broder Magist. Jens Jylby Conrectorem. Hr. Jens i Tødsø holder ingen af sine Børn i Skole. S. Hr. Jacobs 2 Sønner vare her i 4 Aar, kom den 11 November 1650 i den øverste Lektie i Helsingør. Dette er nu først om Præsterne og deres Børn fra den ene Ende i Landet til den anden runden omkring, som sagt er.

Ville vi nu for det andet anse Bønderne, da haver der ikke været en, som, med min Vidskab, i dette hele Land haver holdet deres Børn nogensteds til latinske Skole uden Christen Pedersøn i Aanderup¹⁾, hvis Søn var her i Skole henved en 3 Aars Tide, kom for 19 Aar siden til Roskilde, hvor han og siden døde. Den Dannemand Laust Christensøn i Vestergaard i Salling havde og sin Søn, en smuk og lydig Person, her i Skole 3 eller 4 Aar; men som han forgangen Aar maatte slippe sine Sogne, da tog han ham nu ad s. Hans Dag fra Skolen, hvilket mig vel højligten fortrød, men kunde ikke komme videre dermed. Om der er ellers andre Godtfolk i Landet, som haver deres Børn andensteds i Skole, det véd jeg ikke; men det véd jeg, at jeg har ingen Skyld derudi, som jeg ikke heller formoder, at nogen skal sige.

Og hvorom alting er, da bør de, som agte at blive ved Bogen, paa andre Steder gaa i Skole, førend de til Academiet kan dimitteres; thi vi haver vores Leges og Skoletavler, hvilke vi maa følge, saa vidt muligt er. Her ere 9 af Præsterne her i Landet, som alle har været i andre Skoler, 7 før min Tid og 2 siden. Og saa mange, som jeg foruden de ovenbenævnte med Testimonier dimitteret haver, da haver alle naaet honestum locum in scholis majoribus, gemenlig i den øverste, ingen ringere end i 5 Lektie, hvilket vel endnu kunde ske, om mine Fjender ikke misundte mig den Ære; thi hvorledes skulde da deres Klagemaal have nogen Skin?

¹⁾ Vistnok Andrup i Frøslev Sogn.

3. Hvorledes og til hvem den ringe Pension, som de antagne Substituter siden anno 1658 givet haver, er distribueret, derom haver jeg forgangen Aar den 13 Julii leveret s. Doct. Anders en rigtig Fortegnelse, hvilket han ogsaa approberede og samme Dag oplæste i Øster-Assels Kirke i alle Præsters Nærværelse.

Men hvis siden den s. Mands Død for forgangen Aar er hidkommen, da er det af Karby 4 Tdr., Solberg 2 Tdr., Flade 1 Td., Sejerslev $1\frac{1}{2}$ Td., Vejerslev $1\frac{1}{2}$ Td., Assels 1 Td., Summa 11 Tdr. Deraf fik Thomas Pedersen $1\frac{1}{2}$, Jacob Nielsen 1, Knud Povelsen 1, og som s. Doctor Anders saa, at jeg stod saa ganske højt i den paabudne Princesinstyrskat, mere end nogen her i Landet, og vidste, at jeg i nogle Aar intet maatte faa af det, mig var tillagt, saavel som andre mine Ordensbrødre, da bevilgede hans Ærværd. mig samme Tid 4 Tdr. af denne ringe Pension herefter, indtil det noget til det bedste kan forandres, hvilket jeg ogsaa gjærne og modeste begjærer, at plurimum Rev. dn. Episcopus vil ogsaa være tilfreds med, eftersom jeg intet haver uden det ringe Korn, enten accidentia eller andet, til mig, min Hustru og Børn og andre, som jeg haver at forsørge. Resten, $3\frac{1}{2}$ Tdr. Byg, som blev solgt for $3\frac{1}{2}$ Sldr., af hvilke jeg gav 7 fl for 14 Alen Vadmæl, hvoraf Jens Mauritzøn fik $5\frac{1}{2}$ Alen, Anders Christensen 3 Alen 1 Kvarter, Hans Jacobsen $3\frac{1}{2}$ Alen, Claus N. $1\frac{1}{2}$ Alen 1 Kvarter, Skrædderløn 6 β , et Delsvinde over Substituten i Solberg for hans Afgift 24 β , 5 Bøger Papir 3 fl , Orgemesteren, for han legede i Skolen, 28 β , og 24 β i Penge udbyttet i Skolen.

4. Hvad den paabudne Princesinstyrskat af Degnene vedkommer, da, som det s. Doctor Anders naadigst var befalet, at han som Superintendent her over Stiftet skulde ligne dem det imellem, og den s. Mand havde skrevet Provsten til derom, da gjorde den Dannemand nok sin Flid dermed baade skriftlig og mundtlig, og jeg endogsaa underskedelige Gange i Skolen alvorligen befalede de faa, som endda havde Sogne her i Skolen, at de hans kongl. Majest.s naadigste Befaling uforsømmeligen skulle efterkomme. Bedre Raad vidste jeg intet, end Præsterne, hver paa sin Sted, af Degnerenten

hos Sognefolkene saa meget kunde have ladet arrestere, som de Penge sig kunde bedrage, befrygtende, at, dersom de eller deres Forældre fik fat derpaa, det da skulde blive ondt at faa, som ogsaa skete; thi en Del løb deres Kaas og kom aldrig her siden og aldrig den ringeste ß derpaa leverede.

Og dette er nu den underdanige Erklæring, som jeg efter vores ærværdige Hr. Biskops Befaling havde paa for^{ne} Poster modeste at gjøre. Bedendes ganske ydmygeligen, at den i bedste Mening og Maade gunstigen maa blive optagen. Anderledes vidste jeg ikke at svare denne Gang, fordi der ikke formeldes, at nogen i Særlighed mig havde beskyldt. Men hvis saa er, at mine Anklagere ville redeligen give mig Sag, at jeg maa publice in foro competente forhøres, ligesom jeg nu i saa mange Aar tanquam ἀλάστορ¹⁾ udraabes og bekriges, saa Gud i Himmelen maa sig derover forbarme, saa skal jeg med Guds Naades Hjælp mig redeligen, nøjagtigen og fuldkommeligen erklære og klarligen vise, hvad fucus der er under mine Anklageres Beskyldninger, enddog Skolens Velstand skal være dets Skjul og Forhæng, saa at hans Ærværd. for saadan Angivende herefter maa forskaanes. Dersom det ikke sker, da skal jeg ikke vægre mig ved den tilbørlige Straf at undgælde, om det end til mit ringe Kalds Fortabelse mod Forhaabning skulde kunne udtydes.

Scripsi Nicop. festinanter 14 Augusti 1669.

Janus Petræus

(Originalerne i Aalborg Bispearkiv.)

m. m.

¹⁾ En Plageaand.